

广西美登木属新植物

沙文兰 罗金裕 陈秀香 诚静容

(广西壮族自治区医药研究所) (北京医学院药系)

NEW SPECIES OF GENUS MAYTENUS FROM GUANGXI

SHA WEN-LAN LUO JIN-YU CHEN XIU-XIANG CHENG CHING-YUNG

(Institute of Medical & Pharmaceutical Science,

Guangxi Zhuangzu Zizhiqu)

(Department of Pharmaceutical

Science, Peking Medical College)

美登木属 (*Maytenus* Molina) 植物分布于热带和亚热带地区, 全世界有 120 多种, 我国约 20 种。1972 年以来国外陆续报道了从美登木属中得到美登新 (*Maytansine*) 等成分, 对多种实验动物肿瘤有一定效果, 因此, 广泛地引起了人们的注意。1976 年我们对广西美登木属植物资源进行了调查, 现知共有 6 种, 其中 4 个为新种。广西医药研究所从密花美登木 *Maytenus confertiflora* J. Y. Luo et X. X. Chen 叶中分离得到卫矛醇, 琥珀酸 (*Succinic acid*), 丁香酸 (*Syringic acid*), 3-羟基曲酸 (*3-Hydroxykojic acid*) 及黑燕麦内酯 (*Loliolide*) 等成分。以卫矛醇为原料合成了 1, 2:5, 6-二去水卫矛醇 (1, 2:5, 6-dianhydrodulcitol), 对大鼠 W_{256} , 小鼠 S_{180} 等实体型肝癌及艾氏腹水癌等均有一定抑制作用; 对慢性粒细胞白血病患者有较好的近期疗效。从茎中得到美登新成分。从广西美登木 *Maytenus guangxiensis* C. Y. Cheng et W. L. Sha 茎中亦获得美登新成分。此外还进行了美登木的栽培繁殖试验, 生长良好。为了充分利用这些植物资源, 现将调查所得的新种, 报告如下:

广西美登木 新种

Maytenus guangxiensis C. Y. Cheng et W. L. Sha, sp. nov.

Frutex 1—3 m altus glaber; ramuli hornotini punicei, vetustiores purpureo-brunnei vel canesceo-brunnei, spinis saepe validis. Folia crasse chartacea, ovato-elliptica vel elliptica, 7—20 cm longa, 3.5—10 cm lata, apice acuta vel obtusa, basi late cuneata vel subrotundata, margine crenata; costa media utrinque elevata, nervis lateralibus utrinsecus 8—9; petioli virides vel rubro-brunnei, 0.5—1.3 cm longi. Cymae 2—4-ramificantes, 1.5—3.5 cm longae, 7—25-florae; pedunculis 1—2 mm longis vel obscuris, pedicellis 3—7 mm longis; bracteae late ovatae circ. 1 mm longae ciliatae. Flores albi, 5-meri, 6—8 mm diam.; calycis lobi ovati, circ. 1.5 mm longi, circ. 1 mm lati, apice obtusi, margine breviter ciliati; petala oblonga, 3—4(5) mm longa, 2—2.5 mm lata, apice rotundata, margine breviter ciliata; stamina 5, filamentis 1.5—2.5 mm longis; discus rotundatus undulatus; ovarium saepe 3-loculare; stylus circ. 1 mm longus; stigma 3-fida. Capsula purpureobrunnea, obovoidea, 1.2—1.7 cm longa, 1.2 cm diam.; semina 3—6, rubro-fusca, ellipsoidea vel ovoidea, 6—8 mm longa, 5—6 mm diam., arillo basali cyathiformi albo. Floret Novembri—Decembri.

Species affinis *M. hookeri* Loes., sed foliis crasse chartaceis ovato-ellipticis vel ellip-

ticis 7—20 cm longis 3.5—10 cm latis apice acutis vel obtusis basi late cuneatis vel subrotundatis margine crenatis, nervis lateralibus utrinsecus 8—9, cymis 2—4-ramificantibus 7—25-floris, floribus 6—8 mm diam., stigmatibus trilobatis, capsulis saepe trilocularibus differt.

Guangxi: Fusui, Quli, 1. Dec. 1976, W. L. Sha et Y. P. Tao 72062 (Typus, HGM¹⁾; Isotypus, HPPM²⁾); Longan, D. S. Huang 2-041; Tianyang, Napo, L. H. Qin 3-1868.

本种与美登木 *Maytenus hookeri* Loes. 相近, 但叶厚纸质, 卵状椭圆形或椭圆形, 长 7—20 厘米, 宽 3.5—10 厘米, 先端急尖或钝, 基部宽楔形或近圆形, 侧脉每边 8—9 条, 聚伞花序 2—4 回分枝, 有 7—25 花, 花直径 6—8 毫米, 蒴果通常 3 室而不同。

广西: 扶绥, 渠黎公社, 石灰岩山灌丛中, 沙文兰、陶一鹏 72062 (模式标本, 存广西医药研究所, 同号模式存北京医学院药系); 同地, 沙文兰 72059、72061; 隆安, 屏山公社, 下力大队, 黄冬生 2-041; 田阳, 那坡公社, 覃利恒 3-1868。

民间用根、茎、叶祛风, 止痛。

少花美登木 新种

Maytenus oligantha C. Y. Cheng et W. L. Sha, sp. nov.

Frutex erectus 1—2 m altus, spinis axillaribus vel nullis. Folia elliptica vel ovata, chartacea vel crasse chartacea, parva in ramis floriferis, 2.5—7 cm longa, 1.5—3 cm lata, apice retusa acuta vel rotundata, basi cuneata, margine crenata, nervis lateralibus utrinsecus 6—7 gracillimis; infima saepe magna ad 14 cm longa et 6 cm lata; petioli rubro-brunnei vel virides, 2—5 mm longi. Cymae axillares, 2—3-florae; pedunculis 0.5—1.5 cm longis gracilibus; bracteae circ. 0.5 mm longae, ciliatae; pedicelli circ. 2 mm longi. Flore virido-albi, 5-meri; calycis lobi late ovati, circ. 1 mm longi; petala oblonga, 2—2.5 mm longa, 1—1.5 mm lata; filamentis circ. 1 mm longis. Capsula circ. 1.2 cm longa, rubro-brunnea. Floret Majo.

Species *M. longlinensis* C. Y. Cheng et W. L. Sha similis, sed foliis ellipticis vel ovatis chartaceis et parvis in ramis floriferis 2.5—7 cm longis et 1.5—3 cm latis, infimis saepe magnis ad 14 cm longis et 6 cm latis, cymis paucifloris (2—3-floris), capsulis ultra 1 cm longis differt.

Guangxi: Tiane, Lupai, 7. May 1978, W. L. Sha et K. B. Xia al. 4—6-0266 (Typus, HGM; Isotypus, HPPM).

本种近似隆林美登木 *Maytenus longlinensis* C. Y. Cheng et W. L. Sha, 但叶为椭圆形或卵形, 在上部枝上小, 长 2.5—7 厘米, 宽 1.5—3 厘米, 在下部枝上通常宽大, 长达 14 厘米, 宽达 6 厘米, 聚伞花序少花, 2—3 花, 蒴果较长, 长 1.2 厘米, 可以区别。

广西: 天峨, 六排公社, 石灰岩山, 沙文兰、夏康标等 4—6-0266 (模式标本, 存广西医药研究所, 同号模式存北京医学院药系)。

密花美登木 新种 亚棱侧(壮语, 广西大新)

Maytenus confertiflora J. Y. Luo et X. X. Chen, sp. nov.

Frutex glaber, ad 4 m altus, spinis saepe validis recurvulis. Folia chartacea, late elliptica vel obovata, 11—24 cm longa, 3—10 cm lata, apice breviter acuminata, margine

1) HGM 表示标本藏于广西医药研究所标本室。

2) HPPM 表示标本藏于北京医学院药系标本室。

subintegra vel undulato-crenata; nervis lateralibus 9—13-jugis; petiolus 0.5—1.5 cm longus. Cyma paniculata, ad caulem et ramos efoliatis disposita vel axillaris, circ. 1 cm longa, 20—60-flora. Flores albi, 5-meri, circ. 9 mm diam.; pedicelli 4—6 mm longi; calycis lobi deltoidei, purpurascens; petala oblonga, circ. 4 mm longa, circ. 2 mm lata, apice subrotundata; stamina 5, filamentis 2 mm longis; stylus brevis; stigma trilobum. Capsula purpureo-brunnea, obovoidea, 1.5 cm longa, circ. 1.2 cm lata; semen rubro-fuscum, ellipsoidem vel ovoideum, 7 mm longum, circ. 6 mm diam., arillo basali cyathiformi albo. Floret Novembri-Decembri.

Species *M. guangxiensis* C. Y. Cheng et W. L. Sha valde affinis, sed foliis chartaceis apice saepe acuminatis, margine subintegrus vel undulato-crenatis, cymis fasciculatis circ. 1 cm longis ad caulem et ramos efoliatis dispositis vel axillaribus confertim 20—60-floris differt.

Guangxi: Pingxiang, 2. Dec. 1976, J. Y. Luo et D. Y. Liu 36070 (Typus, HGM; Isotypus, HPPM); Daxin, J. Y. Luo et X. P. Liao 34170; Chongzuo, J. Y. Luo 23205, L. B. Zhao et J. Y. Luo 72808; Ningming, X. X. Chen et J. C. Huang 36023.

本种与广西美登木 *Maytenus guangxiensis* C. Y. Cheng et W. L. Sha 极近,但叶片纸质,先端通常渐尖,边全缘或具不明显的浅波状钝齿;圆锥聚伞花序长约 1 厘米,多序集生于无叶的茎、枝上或叶腋内,有花 20—60 朵,密集成团而区别。

广西:凭祥市,石灰岩山灌丛中,罗金裕、刘达雨 36070 (模式标本,存广西医药研究所,同号模式存北京医学院药理学系);大新,罗金裕、廖信佩 34170;崇左,罗金裕 23205;同地,赵龙宝、罗金裕 72808;宁明,驮龙公社,陈秀香、黄锦昌 36023。

民间用叶治跌打扭伤,腰痛,捣烂浸酒外擦内服。

隆林美登木 新种

Maytenus longlinensis C. Y. Cheng et W. L. Sha, sp. nov.

Frutex 1—2 m altus; ramuli tenues, atropurpurei vel atrocinerei (in sicco), spinis axillaribus 5—10 mm longis gracilibus. Folia obovata vel elliptica, 3—7 cm longa, 1.5—4 cm lata, apice acuta vel interdum rotundata, basi attenuato-cuneata, margine crenata, basin versus integra, nervis lateralibus utrinsecus 6—9; petioli 0.3—1.2 cm longi. Flores desunt. Infructescentiae 2—4 cm longae; pedunculis 0.5—2 cm longis gracilibus; pedicelli 0.5—1 cm longi; capsula minor, obovoidea, 3-locularis, saepe 7—9 mm longa, maturitate purpureo-fusca; semina in quoque loculo 2, rubro-fusca, ellipsoidea vel ovoidea, 5—6 mm longa, circ. 3 mm diam., arillo basali albo.

Species affinis *M. oliganthae* C. Y. Cheng et W. L. Sha, sed foliis obovatis vel ellipticis, apice acutis, basi attenuato-cuneatis, capsulis minoribus saepe 7—9 mm longis differt.

Guangxi: Longlin, Jinzhongshan, 1. Noov. 1978, L. H. Qin et G. D. Tao 3-1619 (Typus fr., HPPM; Isotypus, HGM).

本种与少花美登木 *Maytenus oligantha* C. Y. Cheng et W. L. Sha 相近,不同在于叶多为倒卵形,先端急尖,基部渐狭成窄长楔形,蒴果较小,长 7—9 毫米。

广西:隆林各族自治县,金钟山公社,石灰岩山和杂木林中,覃利恒、陶国达 3-1619 (果模式标本,存北京医学院药理学系,同号模式存广西医药研究所)。